

Datum 9 september 2024
Betreft Position paper van het Nederlandse Rode Kruis t.b.v. rondetafelgesprek Schoolmaaltijden

Ten behoeve van het rondetafelgesprek over schoolmaaltijden in het primair en voortgezet onderwijs, deelt het Nederlandse Rode Kruis vanuit zijn hulpverlening binnen het programma Schoolmaaltijden, graag zijn inzichten en enkele aanbevelingen.

Daarnaast geven we u ook mee dat we blij en opgelucht zijn om uit de uitgelekte kabinetsplannen te vernemen dat het nieuwe kabinet voornemens is om het programma Schoolmaaltijden voort te zetten. We hopen dat dit voorstel wederom op een brede steun van uw Kamer kan rekenen.

Rol en hulpverlening van het Nederlandse Rode Kruis

Het Nederlandse Rode Kruis helpt bij crises, rampen en noodsituaties, en is er voor mensen in nood. Daarom ondersteunen wij mensen die in de knel komen en die geen toegang hebben tot basislevensbehoeften, waaronder voldoende en gevarieerd voedsel.

Samen met het Jeugdeducatiefonds voeren wij het programma Schoolmaaltijden uit. De 2226 deelnemende scholen kiezen welke ondersteuning het beste past. Rond twee derde van de scholen (1578) kozen voor eten op school via het JEF en 648 scholen voor boodschappenkaarten aan ouders of verzorgers. Dit zijn nog niet alle scholen die wel in aanmerking komen voor het programma. In totaal worden 355.000 kinderen geholpen. Het Rode Kruis heeft hiervan ruim 35.000 kinderen van ongeveer 25.000 gezinnen ondersteund. Vaak zijn dit de meest kwetsbare gezinnen van een school, die zelf aangeven echt de hulp en financiële ondersteuning nodig te hebben.

Ook via onze telefonische helpdesk krijgen we ouders en verzorgers aan de lijn die aangeven het echt heel moeilijk te hebben. In 2024 hebben we meer dan 1100 mensen gesproken die contact opnamen omdat ze het financieel zó moeilijk hebben dat ze te weinig eten kunnen kopen. Daarnaast werd alleen dit jaar al 300 keer contact opgenomen door ouders in voedselnood waarvan niet alle kinderen ondersteuning krijgen, omdat hun kinderen bijvoorbeeld op verschillende scholen zitten.

Effecten en meerwaarde van schoolmaaltijden

Uit onderzoek van het ministerie OCW van december 2023 bleek al dat het programma Schoolmaaltijden door zowel scholen als ouders heel positief beoordeeld wordt. 84% van de scholen zien dat de kinderen minder honger in de klas hebben en dat het programma zorgt voor financiële verlichting voor gezinnen (79%). Ook zijn er positieve effecten op gezond eten, de band tussen school en ouders/verzorgers en de sfeer in de klas. Verder is opvallend dat het programma volgens 86% van de deelnemende scholen geen of zelfs een positief effect heeft op de effectieve onderwijstijd.

Uit een recente evaluatie in juli 2024 onder 4400 ouders en verzorgers die een boodschappenkaart ontvangen, kwamen de volgende soortgelijke inzichten naar voren.

- Zij geven aan de kaart vooral te gebruiken voor gezonder (64%) en voldoende eten (55%).
- Sinds het ontvangen van de boodschappenkaarten eet het gezin elke dag groente of fruit (89%), vlees of een alternatief (64%).
- Ook zien zij dat kinderen met een positiever gevoel naar school gaan (36%), betere concentratie op school hebben (27%) en meer zelfvertrouwen hebben (21%).
- Er is minder financiële stress in het gezin (64%). Toch geeft slechts 63% aan dat zij elke dag drie maaltijden kunnen eten en 58% dat zij zich nog zorgen maken om geld.

- Het gezamenlijk boodschappen doen wordt ook gebruikt voor andere beleidsdoelen, bijvoorbeeld om kinderen te leren over geld en budget (31%) en over gezond eten (26%).

Belang van structurele financiering

Het belang van de continuering van dit programma kwam ook duidelijk naar voren uit de eerdergenoemde evaluatie: 69% van de verzorgers verwacht meer financiële stress in het gezin, dat kinderen ongezonder (45%) of onvoldoende eten (37%) en rond 20% dat kinderen minder concentratie op school hebben en dat zij zich minder op de toekomst kunnen richten zonder het programma Schoolmaaltijden.

Bredere voedselnood in Nederland

Het is schrijnend dat in Nederland nog zoveel ouders niet voldoende geld overhouden voor voldoende eten voor zichzelf en/of hun kinderen. Armoede en voedselnood komt echter helaas op alle scholen voor, ook bij kinderen die op scholen zitten die nu niet of net niet voor het Schoolmaaltijdenprogramma in aanmerking komen. Daarom delen we hierbij ook enkele inzichten uit het onderzoek van I&O Research uit april 2024 waaruit blijkt dat 450.000 mensen in Nederland in verborgen voedselnood verkeren. Zij geven aan niet voldoende of niet voldoende gevarieerd voedsel te kunnen eten en hebben (nog) geen toegang tot hulp.

Enkele belangrijke inzichten:

- De meest genoemde reden voor het ervaren van voedselnood, is dat mensen niet genoeg geld hebben. Door de stijgende inflatie en hoge energiekosten besparen mensen noodgedwongen op hun voedseluitgaven. Daarnaast kunnen mensen door de gestegen voedselprijzen minder eten kopen.
- Voedselnood komt onder alle leeftijdsgroepen voor. De groep alleenstaanden en ouders met kinderen is relatief groter.
- 1 op de 5 mensen woonachtig in een grote stad eet te weinig of te weinig gevarieerd.
- Niet iedereen die voedselnood ervaart en hulp wil, heeft toegang tot hulp. De voornaamste redenen zijn dat mensen denken dat zij geen recht hebben op hulp, niet weten waar zij terecht kunnen of dat de hulp fysiek niet bereikbaar is.
- Meer dan een kwart geeft aan zich te veel te schamen om hulp te vragen in hun omgeving. Door wantrouwen richting de overheid en de angst om gekort te worden op sociale voorzieningen, vormt hulp zoeken bij overheidsinstanties een nog grotere barrière.

Buiten het programma Schoolmaaltijden, zien wij in onze hulpverlening via ruim 100 lokale voedselinitiatieven, dat het uitdelen van voedsel vaak een belangrijke eerste stap is om mensen in beeld te krijgen en indien mogelijk te begeleiden naar aanvullende hulp. Toch blijkt dit in de praktijk nog erg lastig. Structurele oplossingen zijn dan ook nodig om ervoor te zorgen dat mensen goed rond kunnen komen en in hun bestaanszekerheid kunnen voorzien. En zelfs dan zullen er altijd mensen zijn die tussen wal en schip vallen en een vangnet achter het vangnet nodig hebben.

Aanbevelingen

- Zorg voor structurele financiering van het programma schoolmaaltijden.
- Heb oog voor álle kinderen: ook kinderen die niet op scholen in kwetsbare wijken zitten.
- Maak laagdrempelige aanvullende hulp beschikbaar voor kinderen en hun ouders die aangeven dit nodig te hebben.

Zie je het Rode Kruis, zie je hulp.